

3

Na silnici z Rjukanu do Vigne panoval po setmění obvyklý klid. Nordstrum se schoulil do stínu kamenné zdi, která vedla od kostela k hranici otcovy farmy. Starý dřevěný domek *stabbur* vévodící čtyřhektarovému pozemku, kde Nordstrum vyrůstal, byl postaven v tradičním norském stylu: úzké první patro určené ke skladování obilí a vyvěšeného masa, a na něm položená větší obytná část. Dnes byla v domě tma. Pokojíček, který Nordstrum jako chlapec obýval, byl nad vstupními dveřmi, obrácený k ulici. Jeho otec na pozemku stále choval párek telemarského skotu a několik slepic, o které se starávala matka, dokud byla naživu. Po její smrti, když bylo Nordstrumovi pouhých dvanáct let, otec odešel ze železniční společnosti do předčasného důchodu a uchýlil se na farmu. Co do vkusu byl Alois Nordstrum prostý člověk, ale jakmile začal jednat, byl to muž větší než kdokoli jiný. Muž, který dokázal přežít na viddě v zimě sám a celé týdny, jen s pomocí svých rukou a důvtipu. Naučil Nordstruma střílet, postavit si přístřešek, rozdělat oheň uprostřed sněhu z uschlých rostlin, rozpustit si sníh na vodu. Když bylo Nordstrumovi jedenáct, otec ho vzal uprostřed zimy do horské chaty nad Møsvatnem, patnáct kilometrů od města. „Jestli se chceš stát mužem, musíš najít cestu zpátky,“ oznámil mu otec. „Jinak zůstaneš jen kluk.“ Pak mu dal pušku a pár litrů vody a odjel na lyžích pryč.

Dostat se zpátky zabralo Nordstrumovi šest hodin. Cestou ho zastihla bouře a on musel lyžovat vánicí tak hustou a oslepující, že sotva viděl vlastní dlaň před obličejem. Kdyby se rychle nepřehnal, byl by si musel zastřelit něco k jídlu a vyrobit si tábor, aby přežil. O několik hodin později, za tmy, se Nordstrum konečně doplahočil zpátky k domovu – vyčerpaný, zmrzlý, utahaný a podchlazený tak, že mu lyže prostě vypadly z rukou a on se zhroutil do dveří na kolena. Rozzuřená matka spílala otci za to, co mu provedl, ale starý pán jen řekl, ať je zticha,

a zamával na chlapce. „Pojď sem, Kurte.“ Promočený a vyhládlý, a taky trochu vzteklý, Nordstrum poslechl. Otec ho zvedl ze země, podržel si chlapcův promodralý obličej před sebou a řekl: „Pravý Seveřan jde tak dlouho, až už nemůže dál – a potom ještě jednou tak daleko. Zapamatuj si to, chlapče. Jednoho dne po tobě možná budou chtít, abys ze sebe dal víc, než myslíš, že máš. Teď víš, že to v sobě máš. A do té doby...“ Postavil Nordstruma zpátky na nohy a rozcuchal mu vlasy. „Dneska budeš sedět tady.“ Zvedl Nordstruma do vlastní židle v čele stolu. „Zasloužil sis to.“ Když se do něj na té mizerné cestě domů zakusoval ledový vítr, Nordstrum otce celou dobu proklínal, ale teď se cítil hrdý a věděl, že starý pán měl pravdu. Teď po něm *chtěli*, aby ze sebe dal víc. Víc, než myslel, že dokáže. A zatímco ostatní chlapci, když vyrostli v muže, o sobě pochybovali, Nordstrum v sobě vždycky měl sílu, na kterou se mohl spolehnout. Věděl, co v něm je, a ostatní to z něj cítili.

Po silnici s řinčením projel nákladák pivovaru, který rozvázal Ringnes do hospod v Rjukanu. A brzy nato prosvíštěli kolem dva Němci na motocyklech. Byl březen, vítr byl stále ostrý a břitký a Nordstrum pozoroval dům zachumlaný před chladem do vlněné bundy. Věděl, že není moudré chodit dovnitř – byl prozrazený konspirátor a NS mohlo jeho otce klidně sledovat – ale jak se stmívalo, pomyslel si, *sakra no a co*, a vydal se zadem přes sousední pozemek, přes plot, kolem chlívků pro krávy a přístřešku na traktor, a vkradl se dovnitř dveřmi zásobárny, které nechávali vždycky odemčené. Věděl, že otec byl poslední dobou churavý, ale on byl bezmocný, nemohl pro něj nic dělat. Tohle může být na nějakou dobu naposledy, co ho uvidí. Možná vůbec naposledy. Oheň v krbu dohořival. Na stole vedle knihy ležely otcovy brýle na čtení. *Stavitel Solness* od Ibse-na. Nordstrum se usmál. To drama patřilo k jeho nejoblíbenějším. Jeho otec sám sebe vždycky vnímal jako takového nekompromisního chlapa. Když Nordstrum vyrůstal, o aroganci Halvarda Solnesse a toulkách Peera Gynta slyšel snad stokrát.

„*Otče!*“ zavolal do prázdného domu.

Nikdo neodpověděl.

Nordstrum věděl, že otec někdy po práci zamíří k Volovi a kolu vypít pár piv a zahrát si dámu. Zvedl ze stolu fotografii: jeho rodiče před

Královským palácem v Oslu, ještě než se Nordstrum narodil. A byla tu taky jedna jeho fotka se sestrou Kristin, s níž Nordstrum až do dvanácti let sdílel pokoj. Kristin se vdala za jednoho profesora a teď žila v Trondheimu. Místností se vznášela dobře známá vůně tabáku, to otcova dýmka uložená v popelníku, vůně z Kurtova dětství, která mu přivodila vzpomínky, sotva se dotkla jeho nosu, a nutila ho představovat si otce, jak sedí v křesle s knihou na klíně, jak obrušuje dohladka dřevo na sáně, dýmku stále vtisknutou mezi zuby. Nordstrum otevřel Ibsena, na hřbet knihy postavil popelník, aby se doširoka rozevěřela. Něco do ní vložil, něco, z čeho otec pozná, že tu byl.

Potom, s vědomím, že čím víc času tu stráví, tím to bude nebezpečnější, zamířil přes zásobárnu ven a odešel.

Z druhé strany ulice dům sledoval, až se připozdilo a ještě víc ochladilo. Jeho otec nikdy nechtěl, aby Nordstrum odešel bojovat. Chtěl, aby se vrátil zpátky do Rjukanu, na farmu, a přečkal bouři tam. Starý pán byl člověk veskrze nepolitický; měl za to, že se celá ta věc rychle přežene. „Mnoho povyku pro nic,“ říkával ze začátku. „Vždyť co tu vlastně máme kromě sněhu a ledu? V zimě těm bastardům omrznou prsty a pak odejdou.“ Tou dobou byl Nordstrum ve druhém ročníku studia techniky v Oslu. S očima upřenýma na dům mu myšlenky utekly k Anně-Lisette, jeho snoubence, dívce v posledním ročníku studia ekonomie, s tváří jako obrázek Sognefjordu v květnu, ale zato s vůlí z ocele. V Oslu se mnoho studentů oblékalo do královské modré a žluté barvy. Vlastenectví tam plálo jako lesní požár. Mnozí vzhlíželi k Nordstrumovi, který byl silný a dokázal se o sebe postarat v boji, a tak ho brali jako přirozeného vůdce. „A co ty, Kurte?“ ptali se ho spolužáci. „Přidáš se přeče taky, nebo ne?“

„Já nevím,“ odpovídal. „Stříleli jste vůbec někdy z pušky? Nebuďte tak nedočkaví mít už už uniformu.“

Pak byl v Oslofjordu potopen německý těžký křižník Blücher, a co bylo dosud pouhou hrozbou, se rázem změnilo v pravou válku.

Anna-Lisette se vrátila zpátky domů na sever, do Lillehammeru. Tam ještě nacisté zdaleka nedorazili. Nordstrum ji doprovodil tak daleko, jak to jen šlo, vlakem na cestě do Narviku – bojovat.

„Prosím, ať jsi v bezpečí, Kurte,“ přivinula ho k sobě. „A buď chytrý. Vždycky se staráš víc o druhé než o sebe. Ale ve válce tě to jen bude stát život.“

„Slibuju,“ odpověděl Nordstrum s žertovnou jiskrou v oku, „že nechám ostatní, aby všechno vybojovali za mě.“

„Myslím to vážně, Kurte,“ odvětila káravě v tom svém červenozele-ném svetru se soby a blondátými copy na ramenou. Nacisté se bez potíží prohnali Polskem, Francií a Nizozemskem. Nikdo nevěděl, co je čeká. Její modré oči byly plné obav.

„Anno-Lisette, neměj strach.“ Nordstrum zvážněl a pohladil ji dlaní po tváři. „O mě si nemusíš dělat starosti.“

„Nejde jen o mě,“ odpověděla. Posadila se vedle něj, políbila ho a vtiskla mu do ruky krucifix, který nosívala na krku. Pak v Lillehammeru vystoupila z vlaku a on zůstal, vyšel na plošinu mezi vagóny a mával jí od zábradlí vlaku, který ho unášel pryč, jako by byl jen kluk s červenými tvářemi, co odjíždí na fotbalový zápas a ne do války. „Vrátím se pro tebe!“ zavolal ještě, v ruce její dárek na rozloučenou. Vyměnili si pár dopisů. V červnu psala, že se boje přibližují; Němci už byli v Gudbrandsdalen-ském údolí. V srpnu se doslechl, že na silnici do města někdo vyhodil do vzduchu auto jednoho Gruppenführera. Anna-Lisette právě nakupovala na trhu, když na náměstí zastavil německý nákladák. Vyskákali z něj vojáci a začali náhodně vybírat kolemstojící lidi. „Vy tam! A vy. Ano, slečno, vy.“ Skončili, když jich měli čtyřicet. Pak nahlas přečetli prohlášení, postavili Annu-Lisette ke zdi a zastřelili ji, spolu s dalšími třiceti devíti jejími spoluobčany. Byla to součást nové politiky odvetných reakcí na sabotáž proti Říši. A tentokrát se jednalo o čin, který zorganizovala přímo Nordstrumova skupina. Co se stalo, zjistil až mnohem později.

Nyní, zpátky na silnici z Rjukanu, Nordstrum spatřil, jak se k němu blíží světla a pak se stáčejí k druhé straně silnice. Otcův nákladáček – starý rozvrzaný Opel, který z nějakého záhadného důvodu stále fungoval, neboť i za války vzdoroval předpokladu, že něco tak potlučeného už se dávno nemůže hýbat. Nordstrumovi se rozbušilo srdce. Auto zpomalilo a Nordstrum k němu už málem vykročil. Projelo otcovou bránou a poskakovalo po rozježděné, nezpevněné příjezdové cestě k domu.

Nordstrum z dálky sledoval, jak z něj vystupuje starý pán. Vypadal starší, samozřejmě, trochu nahrbený, snad i trochu vratký po vypitých pivech. Za dva roky jako by zestárl o deset. Muž, který kdysi ujel na lyžích třicet kilometrů sotva se zastávkou na napítí, který skolil soba ze sta metrů jedinou ranou. Nordstrum se díval, jak bere pár polen a nakládá je do koše na třísky, jak ramenem otevírá těžké dřevěné dveře domu, které se na chvíli zasekly, tak jako pokaždé, a jak vchází dovnitř.

Zdálo se, že vzduch je čistý. Nordstrum vykročil ze stínů své skrýše, odhodlaný přejít ulici.

Než ale vyšel na světlo, pocítil varovné bodnutí a skrčil se zpátky ke zdi.

Zpoza kostela se na silnici vynořilo auto a pomalu se rozjelo jeho směrem. Na dveřích mělo znak Quislingovy strany NS. Když se přiblížilo k otcově příjezdové cestě, zpomalilo a pak zastavilo. Otec už byl nahoře; v domě se rozsvítilo. Rolety byly nahoře a Nordstrum viděl, jak se otec pohybuje po domě, pokládá nasbírané dříví ke krbu, pokleká, přikládá do ohně. Z auta vystoupili dva muži. Pouliční svítlny odhalily jejich tmavé obleky, uniformy Quislingovy policie.

Nordstrum sevřel pěsti.

Chvilí čekali, hleděli směrem k domu. Jeden tomu druhému něco zašeptal. Tlustší ze dvou mužů vykročil po ulici s klapotem podpatků po kameni. Druhý zůstal stát u auta. Nordstrumova ruka nahmatala v opasku Browning. Mohl je sejmout oba, věděl to. Nepochyboval o tom. Jenže první obětí by byl jeho otec. A po jeho dnešním setkání s Einarem a s tím, co je oba čekalo, by to zkrátka nebylo moudré.

A tak zůstal schovaný u kostela. Muž, který odešel za roh, se vrátil a o něčem se radil s kolegou, který sledoval dům. Nic zajímavého, museli se shodnout. Nastoupili zpátky do auta a nastartovali motor. Pomalu minuli dům, a jako by byli spokojeni, že se tu nic neděje, odjeli.

Teprve pak spustil Nordstrum ruku z pistole.

Uvnitř spatřil postavu stojící u okna. Buď se díval za autem NS – ten starý lišák nejspíš věděl, že tu byli – anebo hleděl dál, za ně, na ulici, na něco jiného.

Na Ibsenovu knihu, kterou nechal otevřenou na otcově stole, položil Nordstrum svůj školní prsten.

Jeho otec teď stál u okna, díval se ven a věděl přesně, co to znamená. Jako by věděl, že tu jeho syn stále je. Udělal krátký pohyb rukou; ani ne zamávání na pozdrav, pohyb prostý citu, jako by jen říkal *Zmiz odsud, Kurte. Teď tu pro tebe není bezpečno.*

Teď ne.

Pak, s nepatrným pokývnutím, stáhl rolety.

Kdo ví, co má před sebou? Ráno bude Nordstrum pryč. Netušil, jestli starého pána ještě někdy uvidí. Tohle riziko s sebou nesla válka. Pravda byla, že netušil, jestli dalších pár dní přežije on sám.

Vyhrnul si límec a vykročil od kostelní zdi. Do města se vydal delší cestou, kolem fary, daleko od silnice, přes zasněžená pole. Kousavý ledový vítr se mu zařezával do kabátu. V duchu Nordstrum cítil ten zvláštní pocit, jak ho někdo zvedá do vzduchu, zase byl dítětem v otcově náručí, cítil bezpečí jeho stisku, a pak ho ruce spustily do velké židle, která byla místem jeho otce v čele stolu.

„*Pravý muž jde tak dlouho, až už nemůže dál, Kurte,*“ slyšel hrdě pronášet svého otce, „*a potom ještě jednou tak daleko. Zapamatuj si to.*“

Zapamatoval.